

- באופן שחשב מחשבת שלא לשמה בשאר העבודות (כגון בתנופה והגשה) - כשרה ועולה לבעלים לשם חובה.
 - האופנים שנחשב שהמנחה נעשתה שלא לשמה:
 - לדעת ת"ק - בכל אופן המנחה נחשבת שלא לשמה.
 - לדעת רבי שמעון:
 - לדעת רבה:
 - באופן ש'מעשיו מוכיחים' שמחשבתו אינה נכונה - המנחה כשרה ועלתה לבעלים לשם חובה.
 - באופן ש'אין מעשיו מוכיחים' - המנחה נחשבת שלא לשמה.
 - לדעת רבא:
 - באופן שחשב מחשבת שלא לשמה ממנחה למנחה - המנחה כשרה ועלתה לבעלים לשם חובה.
 - באופן שחשב מחשבת שלא לשמה ממנחה לזבח - המנחה נחשבת שלא לשמה.

הערות

המזבח חטאת הוא' ולומדים שבאופן ששחט שלא לשמן הקרבן פסול (אמנם תוס' מביאים שבדברי רש"י מבואר שמהפסוק 'ביום צוותו' לא מורים עופות ותוס' מקשים לפי דבריו מהו המקור שקרבנות העוף צריכים לעשותן לשמן).

הגמ' מבארת שבאופן שעשה מנחה שלא לשמה צריך לגמור את שאר העבודות של הקרבן לשמה, והגמ' בלישנא קמא מבארת שהמקור לכך הוא מסברא, שלמרות שעשו עבודה אחת שלא לשמו, אין זה מתיר לעשות את שאר העבודות שלא לשמו. והגמ' בלישנא בתרא לומדת דין מהפסוק 'מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת לה' אלוך נדבה', ודורשים שבאופן שהקריבו את המנחה לשמה, המנחה עולה לבעלים לשם חובה ונחשב 'נדר', ובאופן שהקריבו את המנחה שלא לשמו, המנחה אינה עולה לבעלים לשם חובה ונחשב 'נדבה', וכמו שנדבה צריך לעשות את העבודות של המנחה לשמה, כך מנחה שהוקרבה שלא לשמה צריך לעשות את שאר העבודות לשמה.

ג רבה מבאר שרבי שמעון סובר ש'דורשים טעמא דקרא' ולכן רבי שמעון שהדין שמחשבת שלא לשמה פוסלת את המנחה או שהמנחה לא עולה לבעלים לשם חובה לא נאמר באופן שניכר מתוך העבודה שהמחשבה לא נכונה, ולכן במחשבת שינוי קודש כגון הקומץ מנחת מחבת לשם מנחת מרחשת עלתה לבעלים לשם חובה כיון שניכר על המנחה שהיא מנחת מחבת ולכן היא קשה ולא מנחת מרחשת שהיא רכה, וכן הקומץ מנחת חוטא לשם מנחת נדבה עלתה לבעלים לשם חובה כיון שניכר על המנחת חוטא שהיא ללא שמן ואינה מנחת נדבה שיש בה שמן, וכן הקומץ מנחה לשם זבח עלתה לבעלים לשם חובה כיון שניכר שהקרבן הוא מנחה ולא זבח, אבל במחשבת שינוי בעלים (כגון הקומץ מנחת ראוהו לשם מנחת שמעון) לא עלתה לבעלים לשם חובה משום שלא ניכר על הקרבן לאיזה בעלים שייך.

בדברי הגמ' מבואר שבדברי רבי שמעון שבאופן ש'מעשיה מוכיחים' עלתה לבעלים לשם חובה נאמר לא רק במנחה אלא גם בבהמה או במנחה, ולכן קרבן שהביאו מעגל או מפר ועשו בו עבודה שלא לשמן לשם פסח או לשם אשם כשר ועלה לבעלים לשם חובה משום שמעשיו מוכיחים שהרי פסח ואשם אינם באים מעגל ופר (אמנם הגמ' מוסיפה שבאופן שיש הוכחה מחמת שהקרבן זכר או נקבה אינו נחשב שמעשיו מוכיחים כיון שהאנשים אינם שמים לב האם הקרבן הוא זכר או נקבה, וכן באופן שיש הוכחה מחמת גיל הקרבן שהקרבן בן שנה או בן שנתיים אינו נחשב שמעשיו מוכיחים כיון שלפעמים יש קרבן בן שנה שנראה כבן שנתיים וכן יש קרבן בן שנתיים שנראה כבן שנה).

הגמ' מוסיפה שבדברי רבי שמעון נאמר רק באופן שמעשיו מוכיחים והקרבן היה פסול, אבל באופן שהקרבן כשר בדיעבד לא נחשב שמעשיו מוכיחים, ולכן רבי שמעון מודה שעולת העוף שמלקה למעלה לשם חטאת העוף לא עלתה לבעלים לשם חובה כיון שבדיעבד חטאת העוף שמלקה למעלה כשרה, וכן עולת העוף שמיצה דמה למעלה לשם חטאת העוף לא עלתה לבעלים לשם חובה כיון שבדיעבד חטאת העוף שמיצה דמה למעלה כשרה.

הגמ' מוסיפה שרבי שמעון מודה שקדשי קלים ששחטן בדרום לשם קדשי קלים לא עלו לבעלים לשם חובה, ולא אומרים ש'מעשיו מוכיחים' שהרי קדשי קדשים ששחטן בדרום פסולים, משום שיתכן שהקרבן הוא קדשי קדשים ועבר ושחטו בדרום שלא כדינו, אבל הקומץ מנחת מחבת לשם מנחת מרחשת אי אפשר לומר שהמנחה היא מחבת ועבר ועשאה במרחשת משום שבאופן שעשה במרחשת נקבע שם המנחה כמנחת מרחשת ובאופן שהבעלים התחייב להביא מנחת מחבת צריך להביא מנחה אחרת.

ובפשוטו רבי שמעון מודה שחטאת העוף שמלקה למטה לשם עולת העוף פסולה, ולא אומרים ש'מעשיו מוכיחים' שהרי המולק עולת העוף למטה פסולה, כיון שיתכן שהקרבן הוא עולת העוף ועבר ועשאו למטה שלא כדינו.

תוס' מוסיפים שרבי שמעון מודה שחטאת העוף שהזה דמה למטה לשם עולת העוף, פסולה, ולא אומרים ש'מעשיו מוכיחים' שהרי בעולת העוף לא עושים הזאה וכן עושים את המיצוי למעלה ובאופן שעשה את המיצוי למטה פסולה, כיון שיתכן שהקרבן הוא עולת העוף ועבר ועשה הזאה למטה שלא כדינו, אמנם רש"י סובר שבאופן זה רבי שמעון סובר שהקרבן כשר ועלה לבעלים לשם חובה משום שמעשיו מוכיחים שהיא חטאת העוף ולא עולת העוף, כיון שלא אומרים שהאדם עשה שתי שינויים שלא כדין הקרבן שהביא עולת העוף ועשאה הזאה שלא כדינו וכן עשה את ההזאה למטה שלא כדינו.

הגמ' מבארת שרבא ורב אשי חולקים על דברי רבה וסוברים שיותר מסתבר לפסול קרבן שנעשה שלא לשמה באופן ש'מעשיו מוכיחים' כדי שלא יאמרו שיותר לשנות בעבודת הקרבנות.

ד הגמ' מבארת שרבא ורבא סובר שבאופן שחשב מחשבת שלא לשמה ממנחה למנחה (כגון מנחת מחבת לשם מנחת מרחשת) המנחה כשרה ועלתה לבעלים לשם חובה דכתיב 'זאת תורת המנחה' הוקשו כל המנחות זה לזה, אבל באופן שחשב מחשבת שלא לשמה ממנחה לזבח (כגון מנחת מחבת לשם עולה) המנחה נחשבת שלא לשמה.

הגמ' מוסיפה שרבא ורבא סובר שרבי שמעון דורש 'זאת תורת המנחה' הוקשו כל המנחות זה לזה כך רבי שמעון סובר שדורשים 'זאת תורת החטאת' ולכן רבי שמעון סובר שהשוחט חטאת אחת לשם חטאת אחרת (כגון השוחט חטאת חלב לשם חטאת דם) כשרה ועלתה לבעלים לשם חובה.

• לדעת רב אשי:

- באופן שחשב לשם מרחשת - עלתה לבעלים לשם חובה.
- באופן שחשב לשם מנחת מרחשת - המנחה נחשבת שלא לשמה".
- דין מנחה שנעשתה בעירוב מחשבות של לשמה ושלא לשמה - הדין כמו במנחה שנעשתה במחשבת שלא לשמה, בין באופן שחשב בעבודה אחת מחשבת לשמה ושלא לשמה (כגון לשם מנחת מחבת ולשם מנחת מרחשת), ובין באופן שחשב בעבודה אחת מחשבת שלא לשמה ולשמה (כגון לשם מנחת מרחשת ולשם מנחת מחבת).

דף ד - ה

ב. דין אשם באופן שהבעלים הפריש קרבן והתכפר בקרבן אחר:

- לכתחילה - האשם ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו עולה.
 - בדעבד:
 - באופן שהאשם ניתק לרעה ולאחר מכן הקריבו אותו בסתמא - הקרבן כשר משום שהקרבן עומד להקרב לעולה ונחשב שהקריבוהו לשם עולה.
 - באופן שהאשם לא ניתק לרעה והקריבו אותו בסתמא:
 - לרש"י - הקרבן פסול מדאורייתא משום שעדיין שם קרבן אשם עליו ונחשב שהקריבוהו לשם אשם. לתוס':
 - מדאורייתא - הקרבן כשר משום שהקרבן עומד להקרב לעולה ונחשב שהקריבוהו לשם עולה.
 - מדרבנן - הקרבן פסול שמא יבואו להכשיר גם באופן ששחטו את האשם לפני שהבעלים התכפר בקרבן אחר'.
- ג. דין אשם נזיר ואשם מצורע שעשו בהם עבודה שלא לשמה - כשרים ולא עלו לבעלים לשם חובה.
- ד. דין מנחת העומר שעשו בה עבודה שלא לשמה:
- באופן שעשו 'שינוי קודש':
 - לרב - פסולה'.
 - לריש לקיש - כשרה ולא עלתה לשם חובה, ולכן צריך לחזור ולהקריב מנחת העומר אחרת".

הערות

- הגמ' מבארת שרבה ורב אשי חולקים על דברי רבא וסוברים שרבי שמעון לא דורש 'וזאת תורת המנחה' שהוקשו כל המנחות זה לזה.
- ה הגמ' מבארת שלדעת רב אשי באופן שאמר שקומץ לשם מרחשת עלתה לבעלים לשם חובה משום שדבריו נחשבים 'דברי רוח' בעלמא, ורק באופן שאמר שקומץ לשם 'מנחת מרחשת' נחשב שקומץ את המנחה שלא לשמה, וכן באופן שקומץ מנחה ללא שמן לשם 'בלולה' עלתה לבעלים לשם חובה משום שדבריו נחשבים 'דברי רוח' בעלמא, ורק באופן שאמר שקומץ לשם 'מנחה בלולה' נחשב שקומץ את המנחה שלא לשמה.
- הגמ' מוסיפה שרבי שמעון מודה שאדם ששחט את העולה לשם שלמים הקרבן לא עולה לבעלים לשם חובה משום שקרבן שלמים נקרא 'שלמים' אבל המנחה לא נקראת 'בלולה' אלא נקראת 'בלולה בשמן'.
- ו רש"י מבאר שלומדים מהפסוק 'אשם הוא' שלפני שהאשם ניתק לרעה דינו כאשם ולכן באופן שהקריבו אותו בסתמא עדיין שם קרבן אשם עליו ונחשב שהקריבוהו לשם אשם, אמנם תוס' חולקים על דברי רש"י וסוברים שמדאורייתא לאחר שהבעלים התכפר בקרבן אחר הקרבן עומד להקרב לעולה ולכן באופן שהקריבוהו בסתמא כשר כיון שנחשב שהקריבוהו לשם עולה, אלא שלפני שהקרבן ניתק לרעה רבנן גזרו שלא יקריבו את הקרבן עצמו לעולה אלא ירעה עד שיסתאב וימכר ויביאו בדמיו עולה, כיון שרבנן חששו שיבואו להקריב את הקרבן אשם לעולה לפני שהבעלים התכפר בקרבן אחר.
- רש"י מוסיף שאשם לפני שניתק לרעה למרות שבאופן ששחטו בסתמא פסול מדאורייתא מ"מ באופן ששחטו לשם עולה כשר מדאורייתא כיון שהשחטה מנתקת את האשם והופכת אותו לעולה.
- תוס' לשיטתם מבארים שבהלכה למשה מסיני נאמר ש'אשם שמתו בעליו קרב עולה' והיה אפשר לומר שמדאורייתא כשר לעולה נאמר באופן שניתק אבל בסתמא פסול ולכן דורשים 'אשם הוא' שמיד לאחר שהבעלים התכפרו האשם עומד לעולה, ורבנן גזרו שלא יקריבו את האשם בעצמו לעולה אלא ירעה עד שיסתאב וימכר ויביאו בדמיו עולה, גזירה שמא יבואו להקריב את האשם עצמו לפני שהבעלים התכפר בקרבן אחר, אמנם בדעבד באופן שהקריבו את האשם עצמו בסתמא כשר כיון שנחשב שהקריבוהו לשם עולה.
- ז הגמ' מבארת שרב סובר שלמרות שכל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשרות ולא עלו לבעלים לשם חובה, במנחת העומר שהיא באה להתיר באופן שהקריבה שלא לשמה והיא לא מתירה המנחה פסולה.
- ח הגמ' מקשה על דברי ריש לקיש כיצד אפשר להקריב את המנחה הראשונה והרי המנחה אסורה באכילה ודורשים מהפסוק 'ממשקה ישראל' שהקרבן צריך להיות מותר באכילה לישראל, והגמ' בהו"א מתרצת 'אין מחוסר זמן לבו ביום' והגמ' דוחה תירוץ זה ומוכיחה ש'יש מחוסר זמן לבו ביום', ולכן הגמ' מתרצת שריש לקיש לשיטתו שסובר שהאיר המזרח מותר' ויש מצוה מן המובחר לא לאכול עד הבאת העומר ולכן המנחה נחשבת 'ממשקה ישראל'.

○ לרבא - כשרה ועלתה לשם חובה^ט.

- באופן שעשו 'שינוי בעלים' - כשרה ועלתה לשם חובה משום שלא שייך שינוי בעלים בקרבן ציבור [זבחים ד א].

ה. דין פיגול:

- אדם שפסול לעבודה (כגון כהן בעל מום) שעשה אחת מהעבודות וחשב בהם מחשבת פיגול - הקרבן אינו נעשה פיגול.
- באופן שנפגם המזבח ולאחר מכן חשבו מחשבת פיגול בקרבן - אינו נעשה פיגול^ז.

ו. **דין הקדמת חטאת לעולה** - לכתחילה צריך להקדים את החטאת לעולה ובדיעבד שהקדים את העולה ולאחר מכן הקריב את החטאת כשרה^ח.

ז. הבדלים בין קרבן שבא מהעוף למנחה:

- האם אפשר להביא קרבן בשותפות - בעוף כן במנחה לא^ט.
- האם מחוסר כפרה יכול להביא את הקרבן - בעוף כן במנחה לא^י.
- האם צריך קידוש כלי תנופה והגשה - בעוף לא במנחה כן^{יא}.
- האם הציבור יכולים להביא קרבן - בעוף לא במנחה כן^{יב}.

דף ו

ח. **דין קרבן טריפה** - בין באופן שנטרף ולאחר מכן הוקדש ובין באופן שהוקדש ולאחר מכן נטרף פסול להקרבה^{טו}.

ט. **דין קמיצה פסולה** (כגון שנעשתה על ידי אדם פסול כגון זר או כהן טמא, או שנעשתה בצורה פסולה כגון בישיבה או בשמאל):

- לת"ק - פסול.
- לבן בתירא:

○ באופן שלא קידש את המנחה בכלי - יחזיר את הקומץ ויחזור ויקמוץ בצורה כשרה.

הערות

תוס' מביאים שנחלקו האמוראים [זבחים יב א] לענין דין 'דיחוי' האם 'יש מחוסר זמן לבו ביום' או דלמא 'אין מחוסר זמן לבו ביום' ונפק"מ באופן שהפריש קרבן פסח ב"ד ניסן לפני חצות האם הקרבן נפסל מדין דיחוי, ותוס' מבארים שמחלוקת זו נאמרה רק לענין דין דיחוי אבל לענין דין 'משקה ישראל' לכו"ע 'יש מחוסר זמן לבו ביום', ותוס' מוסיפים שלענין דין 'שחוט חוץ' לכו"ע 'אין מחוסר זמן לבו ביום' ולכן השוחט אחד משעירי יום הכיפורים לאחר הגרלה בחוץ חייב משום שהשעיר ראוי להקרב כשעיר הנעשה בחוץ ואין מחוסר זמן לבו ביום'.

ט הגמ' מביאה שרביא סובר ש'אין מחשבה מועלת בדבר ש'אינו ראוי לעבודה' ולכן מנחת העומר שחשבו בה מחשבת פיגול אינה נעשית פיגול, וכן מנחת העומר שחשבו בה מחשבת שלא לשמו המנחה כשרה ועלתה לבעלים לשם חובה, ורש"י מבאר שמנחת העומר באה מהשעורים והם אינם ראויים לעבודה, ולמרות שמנחת סוטה מגיעה גם מהשעורים מ"מ מנחת סוטה באה 'גרש' ומנחת העומר באה 'קמח', ועוד שמנחת סוטה באה לברר האם הסוטה נטמאה ולא בשביל עבודה, ורש"י מוסיף שהטעם שרביא מודה שמנחת סוטה שעשאה שלא לשמה פסולה משום ש'חטאת' קרייה רחמנא. ותוס' מבארים שמנחת העומר נחשבת דבר שאינו ראוי לעבודה כיון שהיא מגיעה מהחדש, ואסור להקריב לגבוה קרבן מהחדש קודם שתי הלחם.

י הגמ' מבארת שפיגול מועיל רק באופן שהכהן ראוי לעבודה ולא ככהן בעל מום, וכן פיגול נאמר רק בזמן שראוי לעבודה ולא באופן שנפגם המזבח, ורש"י מבאר שהמקור של הדין שהמזבח צריך להיות שלם נלמד מהפסוק 'מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו את עלתך ואת שלמיך' ולכן הקומץ את המנחה בזמן שהמזבח נפגם וחשב מחשבת פיגול המחשבה אינה פוסלת את הקרבן ולאחר מכן תיקנו את המזבח אפשר להקטיר את המנחה.

יא תוס' מביאים שלענין מצורע היה הו"א שבאופן שהקדים את החטאת לעולה פסול משום שבמצורע כתוב לשון 'היה' אלא שדורשים 'והעלה' שכשר.

יב רש"י מבאר שדורשים מהפסוק 'איש איש מבית ישראל ומן הגר בישראל אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם ולכל נדבותם אשר יקריבו לה' לעלה' שכל הקרבנות באים בשותפות, ודורשים מהפסוק שנאמר במנחה 'ונפש כי תקריב' שמנחה אינה באה בשותפות.

יג רש"י מבאר שזב וזבה ויולדת ומצורע מביאים קרבן עוף כשהם מחוסרי כפרה אבל אסור למחוסר כפרה להביא מנחה.

יד רש"י מבאר שהמקור שעוף לא צריך קידוש כלי משום שהמליקה נעשית בציפורנו של הכהן.

טו רש"י מבאר שהציבור מביאים מנחת העומר אמנם בעוף כתוב 'קרבנו' ודורשים שיחיד מביא קרבן עוף והציבור לא מביאים קרבן עוף.

טז הגמ' מבארת שהמקור שבאופן שנטרף ולאחר מכן הוקדש ולא היה לבהמה שעת הכושר פסול להקרבה דכתיב 'ממשקה ישראל' ודורשים שהקרבן צריך להיות ראוי להדיט למעט טריפה שאסורה להדיט, והמקור שבאופן שנטרף ולאחר מכן הוקדש והיה לבהמה שעת הכושר פסול להקרבה דכתיב 'כל אשר יעבור תחת השבט' למעט טריפה שאינה ראוייה לעבור תחת השבט, והמקור שבאופן שהוקדש ולאחר מכן נטרף פסול להקרבה דכתיב 'אם עלה קרבנו מן הבקר' ודורשים למעט טריפה.

הגמ' דנה מדוע צריך פסוק שטריפה פסולה להקרבה ולא לומדים בקל וחומר שהרי בעל מום מותר להדיט ואסור לגבוה וא"כ טריפה שאסורה להדיט כ"ש שאסורה לגבוה, והגמ' מבארת שאפשר לפרוך את הקל וחומר שפסול בעל מום חמור שהרי כהן בעל מום פסול לעבודה, אלא שאפשר להוכיח מיוצא דופן שמותר להדיט ואסור לגבוה וכהן יוצא דופן כשר לעבודה, ואפשר לדחות שיוצא דופן הוא פסול חמור שאינו קדוש בבכורה, ולמרות שאפשר ללמוד מטריפה ויוצא דופן בהצד השווה מ"מ אפשר לפרוך מה להצד השווה שבהם שאין מומם ניכר אבל טריפה מומה ניכר.

○ באופן שקידש את המנחה בכלי:

- לת"ק - יחזיר את הקומץ ויחזור ויקמוץ בצורה כשרה.
- לרבי יוסי בן יאסיין ולרבי יהודה הנחתום - פסול".

הערות

יז הגמ' מבארת שכן בתירא דורש מהפסוק 'וקמץ משם' שבאופן שהקמיצה פסולה אפשר לחזור ולקמוץ מהמנחה (אמנם ת"ק בברייתא סובר שדורשים מפסוק זה שאפשר לקמוץ במקום שרגלי הזר עומדות ורש"י מבאר שלולי פסוק זה היינו אומרים שצריך לקמוץ בצפון כדין קדשי קדשים, ותוס' מבארים שלולי פסוק זה היינו דורשים 'והביאה אל בני אהרן הכהנים וקמץ משם' כמו שהגשה בקרן מערבית דרומית כך הקמיצה בקרן מערבית דרומית), ורבי יוסי בן יאסיין ורבי יהודה הנחתום בדעת בן בתירא סוברים שדין זה נאמר רק לאחר שקמץ וקידש בכלי שנחשב עבודה גמורה ולא באופן שקמץ ולא קידש בכלי שלא נחשב עבודה גמורה.

הגמ' בלישנא קמא מבארת שרב סובר כדעת ת"ק בדעת בן בתירא והגמ' בלישנא בתרא מבארת שרב סובר כדעת רבי יוסי בן יאסיין ורבי יהודה הנחתום בדעת בן בתירא.

הגמ' דנה לדעת רבי יוסי בן יאסיין ורבי יהודה הנחתום באופן שפסול קמץ ולאחר מכן החזיר את הקומץ לכלי מדוע הכלי אינו מקדש את המנחה וממילא המנחה תפסל ולא יועיל לחזור ולקמוץ, ורבי יוחנן מבאר ש'כלי שרת אין מקדשים שלא מדעת', ורב עמרם אומר שאפשר לומר ש'כלי שרת מקדשים שלא מדעת' ומדובר באופן שקמץ מכלי שהיה מלא עד שפתו ולאחר מכן כשמחזיר את הקומץ אינו מניחו בתוך הגומא שבכלי אלא מניחו על שפת הכלי ומנער את הכלי ובאופן זה נחשב שהקומץ חזר לכלי מאליו והכלי אינו מקדשו וכמו באופן שקוף הניח קומץ בתוך הכלי שהכלי אינו מקדש.

תוס' מוסיפים שלמרות שרבי יוחנן סובר ש'כלי שרת אין מקדשים שלא מדעת' מ"מ אפשר לומר שרבי יוחנן מודה שבאופן ששחט תודה על שמונים חלות ש'כלי שרת מקדשים שלא מדעת' כיון ש'מיגו' שמקדש ארבעים מקדש גם את הארבעים הנוספים.

תוס' מביאים שדעת חזקיה שכלי שרת מקדשים שלא מדעת ולכן באופן ששחט תודה על שמונים חלות ש'כלי שרת מקדשים שלא מדעת' כיון ש'מיגו' שמקדש ארבעים מקדש גם את הארבעים הנוספים, ותוס' מוסיפים שחזקיה סובר ש'מיגו' זה מועיל נאמר בזמן ההקרבה של הקרבן אבל שלא בזמנו אפילו באופן שיש 'מיגו' זה כלי שרת אין מקדשים שלא מדעת.